

ECONOMIES' HORIZONS

Економічні горизонти

DOI: doi.org/10.31499/2616-5236Homepage: <http://eh.udpu.edu.ua>ISSN
2522-9273
(print)
2616-5236
(online)

UDC: 339.138

DOI: [10.31499/2616-5236.2\(24\).2023.281230](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(24).2023.281230)*Viktoriia Khudaverdiyeva, State Biotechnological University**Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Tourism*

ТУРИЗМ ЯК ДРАЙВЕР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

TOURISM AS A DRIVER OF SOCIO-ECONOMIC AND SOCIO- CULTURAL DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Анотація. Актуальність досліджуваної сфери обумовлена необхідністю особливої уваги органів державної влади та місцевого самоврядування до розвитку туризму, оскільки при ефективному процесі управління розвитком цієї сфери на певній території остання може набувати значного позитивного соціально-економічного ефекту. Метою статті є дослідження значення розвитку для соціально-економічних систем. У статті визначені фактори, що взаємовпливають на розвиток туризму та країни; наводяться макроекономічні показники туристичної діяльності топ-10 країн світу в динаміці за 2015 р. та 2017 р., 2021 р., 2022 р. згідно з останніми даними експертів Всесвітнього економічного форуму; у заключній частині пропонуються рекомендації щодо підвищення обсягу туристських послуг і ефективного розвитку туризму. Методологічна основа проведеного дослідження представлена методами наукового узагальнення, порівняльного аналізу, комплексним, системним та ситуаційним підходами.

У статті розглянуто основні питання щодо впливу туризму на регіональну економіку, а також запропоновано низку заходів щодо реформування управління туристичної діяльності на регіональному рівні.

Abstract. The relevance of the studied area is due to the need for special attention of state authorities and local governments to the development of tourism, since with an effective process of managing the development of this area in a certain area, the latter can receive a significant positive socio-economic effect. The aim of the article is to study the significance of tourism development for socio-economic systems. The article defines mutually influencing factors on the development of tourism and the country; macroeconomic indicators of tourism activities of the top 5 countries of the world for 2015 and 2017 are given, according to the latest data from experts from the World Economic Forum; the final part offers recommendations aimed at increasing the volume of tourist services. The

methodological basis of the study is presented by the methods of scientific generalization, comparative analysis, complex, systemic and situational approaches. The use of UN and UNWTO statistical standards makes it possible to conduct more complete and comparable statistical studies, and also to make statistical forecasts for the development of tourism as an integral and important part of the economy of any region. The rating will become tourism on the international level in different countries on the basis of the System of National Rakhunkiv (SNR), the rating of the country in terms of competitiveness will be more expensive All-World Tourism Organization (UNWTO), as the world's largest international organization for tourism, which has the status of a specialized establishment of the UN.

UNWTO (United Nations World Tourism Organization) is engaged in the development of international and globally accessible tourism.

Within the framework of the economy of various regions of the world in modern conditions, tourism plays an increasingly important role. However, not all regions are able to ensure the long-term sustainable development of tourism on their territory. One of the main causes of problems in the development of regional tourism is the imperfection of the regional tourism management system. This article discusses the main issues related to the impact of tourism on the regional economy, and also proposes a number of measures to reform the management of tourism activities at the regional level.

Key words: tourism industry, tourism potential, regional tourism department, tourism activities, tourist flow, international tourism

Ключові слова: туристична індустрія, туристичний потенціал, регіональне управління туризму, туристична діяльність, туристичний потік, міжнародний туризм

Постановка проблеми.

Сьогодні туризм набуває все більшої значущості, що визначає його, за даними Всесвітньої туристської організації (ЮНВТО), як швидко зростаючу галузь глобального експорту у світі. Сучасний туризм тісно пов'язаний з розвитком територій, охоплюючи збільшуючу кількість нових напрямків, і який є ключовим драйвером соціально-економічного прогресу багатьох країн світу. За словами Генерального секретаря ЮНВТО туризм є «основною категорією міжнародної торгівлі послугами» [1] і одночасно служить одним з основних джерел доходу для багатьох країн, що розвиваються. Таке значення

туризму зумовлює економічну користь та зайнятість населення у багатьох пов'язаних галузях - від будівництва до сільського господарства, телекомунікацій [2].

Згідно з визначенням, даним Всесвітньою туристичною організацією, туризм – це діяльність відвідувачів, які є мандрівниками, які здійснюють подорожі за межі їх звичайного середовища на строк менше одного року з будь-якою важливою метою (ділова, відпочинок, особисті цілі), крім заробітку [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток туристичної галузі в аспекті регіонального

підходу знайшло відображення в роботах Кіфяк В. Ф., Любцева О.О., Школа І. М. та ін. [4,8,9,13,14]. Дослідження цих авторів присвячені аналізу інвестиційної привабливості туристично-рекреаційних ресурсів, розробці комплексу заходів щодо ефективного управління туристичною галуззю, удосконалення та розвитку ринку туристичних послуг. Однак у туристичній галузі все ще залишається велика кількість проблем. Зокрема, проблем, пов'язаних із формуванням ефективної системи управління туристичною діяльністю.

Формулювання цілей статті.

Метою дослідження є дослідження теоретичних і методичних положень удосконалення та розвитку туристичної галузі, оцінки та управління підвищенням якості туристичних послуг, що сприяють підвищенню ефективності регіональної туристичної галузі та сприяє соціально-економічного та соціокультурного розвитку країни.

Виклад основного матеріалу.

Велике значення туризму сьогодні визнається і Генеральною асамблеєю Організації Об'єднаних Націй, яка ухвалила вважати 2017 рік Міжнародним роком сталого туризму на користь розвитку. Таке рішення було прийнято після визнання світовими лідерами того, що «ретельно спланована та регульована діяльність у сфері туризму може внести значний вклад у рамках усіх трьох компонентів сталого розвитку» (соціально-

економічного, соціокультурного та екологічного) [4].

На міжнародному рівні значення туризму було зазначено й у доповіді «Конкурентоспроможність сектору подорожей та туризму», підготовленій експертами Всесвітнього економічного форуму. Зазначений сектор було визначено аналітичною групою Світового економічного форуму як значний внесок у територіальний розвиток. Незважаючи на сучасні світові проблеми, що впливають на туризм, сфера подорожей та туризму не втрачає своєї актуальності та займає значну частку у світовій економіці та зайнятості. Всесвітня рада з туризму та подорожей (WTTC) прогнозує щорічне збільшення частки сектору подорожей та туризму на 4%, що значніше порівняно з фінансовими послугами, транспортом та промисловим виробництвом [5].

Всесвітній економічний форум, що проводиться щорічно в Давосі, сприяє обговоренню актуальних питань та проблем сучасності, перспектив розвитку економіки, розвитку та зміцненню міжнародного партнерства. У 2017 році аналітичною групою форуму було опубліковано рейтинг країн світу за Індексом конкурентоспроможності сектору подорожей та туризму 2017-го року (The Travel and tourism competitiveness report 2017), який складається раз на два роки та досліджує понад 130 країн.

Індекс конкурентоспроможності сектору

подорожей та туризму складається кожні два роки аналітичною групою Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ). Під час його підготовки використовується комбінація даних із загальнодоступних джерел та інформації від міжнародних організацій та експертів у галузі подорожей та туризму. Аналіз факторів конкурентоспроможності секторів туризму і подорожей в розрізі країн, що міститься в доповіді, дає інформацію для порівнянь, корисну при прийнятті рішень бізнесом і цінну для уряду, який прагне вдосконалювати умови для сектора подорожей та туризму. Дослідження містить докладні

профілі кожної з економік, що фігурують у дослідженні, що включають деталізацію підсумкового положення в рейтингу, а також є посібником з ключових конкурентних переваг і недоліків. Також до звіту включено доповіді експертів галузі, окремі розділи присвячені питанням зв'язку спрощення візового режиму та економічного зростання; необхідності політики використання місцевих конкурентних переваг у мінливому середовищі; впливу сектора туризму на створення робочих місць; впливу розвитку авіації на економічний розвиток.

Таблиця 1. Динаміка рейтингу країн світу (топ-10) та України за Індексом конкурентоспроможності сектора подорожей та туризму

Ранг	2017 р.		2015 р.	
	Країна	Бали	Країна	Бали
1	Іспанія	5.43	Іспанія	5.3
2	Франція	5.32	Франція	5.2
3	Німеччина	5.28	Німеччина	5.2
4	Японія	5.26	США	5.1
5	Великобританія	5.20	Великобританія	5.1
6	США	5.12	Швейцарія	5.0
7	Австралія	5.10	Австралія	5.0
8	Італія	4.99	Італія	5.0
9	Канада	4.97	Японія	4.9
10-	Швейцарія	4.94	Канада	4.9
88	Україна	3.50	-	-

* Джерело: складено за даними [6]

Дослідження Travel and Tourism Competitiveness Index проводиться ВЕФ у тісній співпраці зі стратегічним партнером Booz & Company та з партнерами за даними: Міжнародною асоціацією повітряного транспорту (IATA), Міжнародним союзом зі збереження природи (IUCN), Всесвітньою організацією з туризму (UNWTO) з подорожей та туризму (WTTC), VISA, Deloitte, Hilton, Marriott та іншими. Остання версія рейтингу країн за рівнем розвиненості сектору туризму та подорожей вийшла у 2017 році [6].

Дясятку лідерів за рейтингом країн світу за Індексом конкурентоспроможності сектору подорожей та туризму у 2017 році очолила Іспанія (табл. 1), Україна посіла 88 місце.

Кожна країна тією чи іншою мірою займається розвитком

туризму. Однак для одних країн туризм – лише одна з галузей великої, диверсифікованої економіки, тоді як для інших – основне джерело існування економіки країни. Нижче в таблиці ви можете побачити список країн із загального внеску туризму в економіку (табл. 2). Головний критерій - частка (%) доходів від туризму від загального обсягу товарів і послуг, що експортуються. Список найбільш залежних від туризму країн складала Всесвітня організація туризму (World Tourism Organization, UNWTO). У своєму щорічному звіті Yearbook of Tourism Statistics вони аналізували найзалежніші від туризму країни, спираючись на національну статистику та звіти міжнародних організацій. У складанні звіту також брав участь Світовий банк (International tourism, receipts (% of total exports))[7].

Таблиця 2. Рейтинг країни світу з найбільшою часткою туризму в економіці, 2019 р.

№	Країна	% туризму в експорті
1	Макао	87,6%
2	Палау	86,3%
3	Мальдіви	85,3%
4	Гренада	84,3%
5	Антигуа и Барбуда	84,3%
6	Аруба	82,0%
7	Сент-Люсія	81,3%
8	Сент-Вінсент и Гренадини	76,3%
9	Сан-Томе и Принсіпі	73,2%
10	Багами	70,4%

* Джерело: складено за даними [7]

Як видно зі статистики, держави з теплим кліматом та виходом до моря традиційно мають спокусу не розвивати інші галузі економіки, роблячи ставку на туризм. Також варто розуміти, що у деяких країнах весь обсяг експорту мінімальний. Якщо країна загалом бідна, індустріально не розвинута та взагалі нічого не експортує, то частка туризму там може виявитися високою при тому, що туризм загалом може бути не дуже розвинений. Тому велике значення % частки експорту туризму може взагалі нічого не означати. Цей рейтинг відображає значимість туризму загалом в економіці країни, не оцінюючи при цьому рівень самої економіки. Наприклад, Франція вже багато років є світовим лідером за кількістю прийнятих туристів, але має мінімальну частку доходів від туризму в загальному обсязі експорту [7].

Країни, економіка яких значно залежить від туристів, рідко є країнами з високим рівнем розвитку економіки, демократії та прав людини. Як показують висновки економістів, економіка кожної країни має бути максимально диверсифікованою і не залежати від одного сектора. Для розуміння картини: 30% туризму у загальному експорті – це дуже багато, це означає, що економіка країни дуже залежить від припливу туристів. При цьому 5% - це дуже мало, і означає, що туризм, в цілому, не суттєво впливає на економіку країни. Остання, найбільш актуальна на сьогоднішній день версія звіту про рейтинг країн щодо частки туризму

в економіці відображає підсумки 2019 (табл. 2) [7].

Міжнародний туризм продовжив своє відновлення у січні 2022 року із набагато кращими показниками порівняно зі слабким початком 2021 року. Світове прибуття збільшилося більш ніж удвічі (+130%) порівняно із січнем 2021 року, збільшившись на 18 мільйонів. Це такий самий приріст, як і загалом за 2021 рік порівняно з 2020 роком. Незважаючи на хороші результати, на темпи відновлення у січні вплинув варіант Omicron та повторне введення обмежень на поїздки у кількох напрямках. Прибуття становило -67% у січні 2022 року порівняно з 2019 роком після досягнення -60% у четвертому кварталі 2021 року [2]. Туризм дуже сприйнятливий до змін геополітичної обстановки у світі, а саме вплив відбувається на збільшення, зниження, переорієнтацію міжнародних туристичних потоків.

Туризм істотно впливає на регіон за допомогою реалізації таких економічних функцій, як функція відтворення, яка полягає у безперервному використанні факторів виробництва для створення туристичних продуктів; функція забезпечення зайнятості у туризмі – створення нових робочих місць; функція збільшення доходу, що полягає у мультиплікативному ефекті від туризму; функція згладжування – успішний розвиток туризму може сприяти розвитку депресивних регіонів; функція нівелювання платіжного балансу, яка полягає у стабілізації платіжного

балансу у вигляді протиставлення витрат місцевих туристів, які виїхали до іншого регіону, доходам, отриманим від приїжджих туристів у регіон [8].

Туризм здійснює істотний прямий і опосередкований вплив на економіку регіону. В якості прямого впливу туризму на економіку регіону відзначається вплив його на наступні супутні сектори: 1) на транспорт, який є важливою складовою у подорожі туриста: якість, безпека та час переміщення є важливими характеристиками, що впливають на вартість подорожі, а іноді й визначальними, основними; 2) на сферу розміщення, яка також вважається одним із найважливіших секторів у системі туризму, що визначає реальну можливість прийому туристів у певному регіоні; 3) на громадське харчування та торгівлю, які служать для задоволення потреб туристів у харчуванні та у придбанні уречевлених елементів споживаних вражень та торговельних послуг; 4) на індустрію розваг та атракції, що формує специфічні особливості та унікальність турпродукту; 5) на страхування, що впливає на безпеку у туризмі; 6) на банківські та фінансові послуги, що дозволяють здійснювати туристам додаткові покупки та забезпечити безпеку коштів; 7) на послуги зв'язку та інформаційні послуги – чим більше кількість туристів, що приїжджають у регіон, тим більше зростає попит на ці види послуг [9] (табл. 3). В таблиці 3 приведені деякі основні економічні результати сфери туризму різних країн в період 2018-2020 рр., а також дані рейтингу країн

світу по рівню конкурентоспроможності подорожей і туризму в 2019 р.

Як видно з таблиці 3, у багатьох країнах доходи від туризму мають досить високе значення. У США, Франції, Іспанії і інших країнах туризм є важливою бюджетоутворюючою галуззю.

В якості непрямого впливу туризму на економіку регіону відзначається вплив на соціокультурну сферу, що проявляється в негативному та позитивному впливі на неї: негативний вплив може полягати в привнесенні туристами власних нових «чужих» елементів у національне культурне середовище регіону, що небезпечно втратою її ідентичності та особливостей, а позитивний вплив проявляється в тому, що при появі попиту та інтересу туристів до певного соціально-культурного середовища як привабливого фактора для розвитку туризму відбувається посилення національних і культурних особливостей; на екологію – позитивний та негативний вплив туризму; вплив на регіональний та місцевий бюджет полягає у поповненні їх доходами від податкових зборів та платежів від деяких елементів сфери туризму; вплив на міжнародну торгівлю та платіжний баланс проявляється в експорті та імпорті туристичних послуг, тобто через здійснення міжнародної торгівлі у сфері туризму, що також може впливати на зміну сальдо платіжного балансу

країни; на зайнятість населення – проявляється у цьому, що з зростанням туристичного потоку відбувається зростання потреби у

трудових ресурсах, необхідних як для сфери туризму, так і для суміжних обслуговуючих секторів [12].

Таблиця 3. Результативність міжнародного туризму в країнах світу

Країна	Доход від міжнародного туризму, млрд. дол. США			Міжнародні туристичні витрати, млрд. дол. США			Міжнародні туристські прибуття в приймаючі території, млн. чол.			Рейтинг країн світу по рівню конкурентоспроможності подорожей і туризму в 2019 р.	
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	Місце в рейтингу	Індекс
США	214,7	214,1	126,3	144,5	152,3	72,8	-	-	-	3	83,7
Китай	4,4	35,8	21,1	277,3	254,6	185,1	-	-	-	4	73,9
Індія	28,6	30,0	25,6	21,3	-	-	17,427	17,910	13,916	22	61,4
Німеччина	40,3	41,6	25,5	95,6	93,2	51,7	38,881	39,563	16,102	8	81,8
Великобританія	48,6	50,4	18,4	69,0	71,0	59,0	36,316	37,480	-	10	81,2
Франція	66,0	63,8	32,5	48,9	51,7	29,5	89,400	-	-	1	78,8
Італія	49,3	49,6	18,1	30,1	30,3	14,8	61,567	54,513	30,579	5	71,5
Туреччина	25,2	25,2	14,3	4,6	4,1	1,8	45,768	51,192	17,252	6	62,1
Польща	14,0	13,9	12,5	9,7	9,5	8,6	19,623	21,155	17,749	19	68,9
Японія	42,1	46,1	18,1	20,2	21,3	9,5	31,192	32,182	9,236	11	82,3
Іспанія	81,5	79,7	41,3	26,8	28,3	18,9	82,808	83,701	30,216	2	75,3
Чехія	7,4	7,3	6,6	6,0	5,9	3,5	13,665	14,283	10,555	31	70,9
Канада	26,4	27,0	24,8	34,4	35,3	31,0	21,134	22,145	8,725	18	79,6

* Джерело: складено за даними [9-11]

Однак не тільки туризм впливає на регіон, а й сам регіон, довкілля, в якому він функціонує, впливають на туризм. Регіон впливає на туризм за допомогою таких чинників, як природно-географічні та культурно-історичні, які становлять основу, причину попиту

туристів, забезпечують унікальність місцевості; демографічні - показники, що характеризують населення регіону; соціально-економічні, що відображають рівень розвитку соціальної сфери та економіки в певному регіоні; матеріально-технічні – рівень

розвитку інфраструктури у регіоні; політичні – вплив політичної стабільності та порядку у регіоні на безпеку туризму.

У перші п'ять місяців 2022 року у міжнародному туризмі спостерігалось сильне зростання, при цьому кількість прибутків досягла майже половини (46%) рівня за той же період 2019 року. Міжнародні туристичні прибуття (відвідувачі з ночівлею) збільшилися більш ніж утричі (+221%) у січні-травні 2022 року порівняно з 2021 роком, але залишилися на 54% нижче за рівень 2019 року. До травня 2022 року в усьому світі було зареєстровано майже 250 мільйонів міжнародних поїздок. Для порівняння, за ті самі місяці 2021 року було зареєстровано 77 мільйонів поїздок [9].

По регіонах Європа та Америка продовжували лідирувати у відновленні. Європа прийняла більш ніж у чотири рази більше міжнародних прибуттів, аніж за перші п'ять місяців 2021 року (+350%). У Північній та Південній Америці (+112%) кількість прибутих збільшилася більш ніж удвічі. Незважаючи на сильний відскок, кількість прибуттів залишалася на 36% і 40% нижче за рівень 2019 року в Європі та Америці відповідно. На Близькому Сході (+157%) та в Африці (+156%) у січні-травні 2022 року також спостерігалось сильне зростання порівняно з 2021 роком, але вони залишилися на 54% і 50% нижче за рівень 2019 року відповідно. В Азіатсько-Тихоокеанському регіоні кількість прибуттів майже

подвоїлася (+94%), хоча їхня кількість як і раніше була на 90% нижчою, ніж у 2019 році, оскільки деякі кордони залишалися закритими для другорядних поїздок [9-11]. За субрегіонами Карибський басейн (-18%) та Центральна Америка (-27%) продемонстрували найшвидше відновлення до рівня 2019 року, поряд із Південною Європою Середземномор'я, Західною Європою та Північною Європою. Витрати на туризм у Франції зросли до -15% у січні-травні 2022 року порівняно з 2019 роком, тоді як витрати Німеччини становили -23%, Італії - -27% та США - -31%. Витрати з Індії, Саудівської Аравії та Катару перевищили допандемічний рівень [9-11].

Очікується, що високий туристичний попит під час літнього сезону на Півночі закріпить ці позитивні результати, особливо в міру того, як дедалі більше напрямків послаблюють або скасовують обмеження на поїздки. Проте зростаючі економічні та геополітичні проблеми, як і раніше, створюють ризик для відновлення. Після безпрецедентного зростання у 2022 та 2021 роках міжнародний туризм продовжить поступове відновлення у 2022 році. Станом на 24 березня в 12 напрямках не було обмежень, пов'язаних з COVID-19, і все більше напрямків послаблювали або скасовували обмеження на поїздки. що допомагає звільнити відкладений попит. Перспективні сценарії ЮНВТО, опубліковані у травні 2022 р., вказують на те, що у 2022 р. кількість міжнародних прибутків досягне 55–70 % від

допандемічного рівня. Сценарії в регіонах показують Європу (65–80 % від рівня 2019 р.) та Америку (63–76 %) які зафіксують найкращі результати у сфері туризму у 2022 році. В Африці та на Близькому Сході кількість прибутків може становити від 50% до 70% допандемічного рівня, у той час як в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, в кращому випадку, вони залишаться на рівні 30% від рівня 2019 року[10].

Однак висока невизначеність, пов'язана з військовим наступом Російської Федерації на Україну, у поєднанні зі складною економічною обстановкою та обмеженнями на поїздки, що продовжуються, через тривалу пандемію, може вплинути на загальну позитивну картину і порушити тенденцію до зростання, що спостерігається у сфері туризму в 2021 році.

Збільшення позитивного та зменшення негативного впливу туристичної діяльності на економіку країни можливе при забезпеченні його сталого розвитку, де важливу роль відіграють зовнішні та внутрішні фактори, а також сезонність. Зовнішні чинники формують умови сталого розвитку туризму у регіоні. Природно-кліматичні, географічні та культурно-історичні істотно впливають на масштаби, темпи та напрями розвитку туризму, визначають привабливість регіону та його туристичний потенціал. Від економічного становища регіону залежить рівень розвитку матеріально-технічної бази та інфраструктури туризму. Також впливають соціальні чинники

(наявність вільного часу в населення), демографічні чинники, політико-правові, техніко-технологічні чинники. Внутрішні чинники впливають на сталий розвиток туризму у регіоні, формуються і діють у сфері туризму. До них відносять матеріально-технічні чинники, попит, пропозицію, сегментацію ринку, обмеження процесів монополізації, підвищення кваліфікації кадрів, удосконалення методів масової інформації. Особливий вплив на розвиток туристичної діяльності в регіоні займає фактор сезонності, під якою розуміється властивість туристичних потоків концентруватися в певних місцях протягом невеликого періоду часу, що дає великий економічний ефект [13].

Аналіз, оцінка, прогнозування та облік впливу цих факторів на розвиток туристичної діяльності в регіоні повинні здійснюватися в рамках регіональної системи управління туризмом. В Україні нині механізм управління регіональною туристичною діяльністю недостатньо ефективний. Сучасна система управління туристичною діяльністю в регіонах повною мірою не здатна забезпечити сталий розвиток регіонального туризму. Особливо це стосується тих регіонів, де туризм не є основою місцевої економічної системи. Розвиток туризму на регіональному рівні носить комплексний, багатоаспектний характер, тому управління туристичною діяльністю в регіоні має здійснюватися по цілій

низці різних напрямків, таких як: підтримання в належному стані існуючих та створення нових об'єктів регіональної туристичної індустрії, оцінка туристичного потенціалу регіону, контроль діяльності регіональних туристичних організацій, збір, аналіз та обробка туристичної інформації, маркетингова діяльність з просування регіону на українському та світовому ринках, методична, експертна діяльність тощо [14].

Висновки. Туризм є загально визнаним драйвером соціально-економічного та

соціокультурного розвитку країн світу, оскільки його успішне функціонування тягне за собою безліч позитивних загально відомих факторів (створення нових робочих місць; розвиток інфраструктури; поповнення доходної частини бюджетів бюджетної системи; збереження об'єктів культурної спадщини) культурний розвиток подорожуючої людини та відновлення її духовних і фізичних сил тощо), що позитивно впливають на соціально-економічний розвиток держави в цілому та складових її територій.

References:

- Press Release. Exports from international tourism rise 4% in 2015. World Tourism Organization UNWTO. URL: <http://media.unwto.org/press-release/2016-05-03/exports-international-tourism-rise-4-2015>. [in English].*
- Why tourism? Tourism – an economic and social phenomenon. World Tourism Organization UNWTO. URL: <http://www2.unwto.org/content/why-tourism>. [in English].*
- International Recommendations for Tourism Statistics 2008. Department of Economic and Social Affairs. Statistics Division. Studies in Methods. Unstats.un.org. URL: http://unstats.un.org/unsd/publication/Seriesm/SeriesM_83rev1e.pdf#page=21. [in English].*
- Press Release. United Nations declares 2017 as the International Year of Sustainable Tourism for Development. World Tourism Organization UNWTO. URL: <http://media.unwto.org/ru/press-release/2015-12-15/organizatsiya-obedi-nennykh-natsii-provozglashaet-2017-god-mezhdunarodnym-go>. [in English].*
- Te Travel and tourism competitiveness report 2017. Paving the way for a more sustainable and inclusive future. Insight Report. World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2017_web_0401.pdf. [in English].*
- Rejtynh krain svitu za rivnem Yndeksu konkurentosposobnosti sektora puteshestvyj y turyzma. (Travel and Tourism Competitiveness Index) (Vsesvitnij ekonomichnyj forum (VEF))). URL: <https://www.nonews.co>. [in Ukrainian].*
- Rejtynh krain svitu s najbil'shoiu doleiu turyzmu v ekonomitsi, 2019 r. Vsesvitnia orhanizatsiia po turyzmu (World Tourism Organization, UNWTO). URL: <https://www.nonews.co>. [in Ukrainian].*
- Liubscheva, O.O. (2019). Rynok turystychnykh posluh (heoprosstorovi aspekty). K.: Al'terpres, 2019. 436 s. [in Ukrainian].*

Vsesvitnij ekonomichnyj forum: Rejtynh krain svitu po rivniu konkurentospromozhnosti podorozhej i turizmu v 2019 rotsi. Tsentr humanitarnykh tekhnolohij. URL : <http://gtmarket/news/2019/05/07/7152> [in Ukrainian].

UNWTO World Tourism Barometer. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/%2010.18111/wtobarometerrus.2020.18.1.4> [in English].

UNWTO World Tourism Barometer. URL: <https://www.e-unwto.org/nonews.co/wp-content/uploads/2019/12/GEF2019.pdf> [in English].

The World Tourism Organization URL: <http://www.unwto.org/states/index.php> [in English].

Kyfiak V. F. Orhanizatsiia turystychnoi diial'nosti v Ukraini : navchal'nyj posibnyk. Chernivtsi : Knyhy-KhKhI, 2013. 300 s. [in Ukrainian].

Shkola I. M. Menedzhment turystychnoi industrii/ Chernivtsi : Knyhy – XXI, 2015. 596 s. [in Ukrainian].